

και εξέλιξη. Βέβαια, ο κώδε ζωγράφος και γλύπτης συνεχίζει την δική του καλλιτεχνική πορεία, γνωστή από τις άτονικές εκθέσεις (κόπια έργα, άλλωστε, τ' έχουμε έστωθεί), αλλά το σύνολο σαφώς δείχνει ένα υψηλό επίπεδο απόδοσης και μία αναζήτηση που φέρνει την ζωγραφική, κυρίως, της Θεσσαλονίκης κοντά στο τελευταίο ρεύμα της τέχνης. Η έκθεση πραγματοποιείται στο πλαίσιο των «Δημητρίων».

Σ' έναν χώρο γειτονικό, πάλι σε περιπτερο της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης στεγάζεται μία άλλη μεγάλη έκθεση, που περιλαμβάνει έργα της πινακοθήκης Περιόλη και που φέρει τον τίτλο «Παρόδοση και πρωτοπορία στην ελληνική τέχνη». Η έκθεση αυτή οργανώνεται από τη Διεθνή Έκθεση (την HELEXPO, όπως την λένε τώρα) και το δήμο Θεσσαλονίκης. Μεγάλη και επιβλητική παρουσία της ελληνικής τέχνης των τελευταίων δεκαετιών, που περιλαμβάνει ζωγραφική και γλυπτική, καθώς και έργα Κυπρίων καλλιτεχνών. Εκείνα που επικρατεί και σ' αυτή την έκθεση είναι η παρχορμένη ζωγραφική, ή «Πρωτοπορία» που γράφει ο τίτλος, με έργα μεγάλων ζωγράφων της χώρας μας, όπου η συμμετοχή των Θεσσαλονικέων είναι έντυπωσιακά μικρή. Οι ζωγράφοι που εκπροσωπούνται στην έκθεση αυτή είναι οι Κοντόπουλος, Χατζηκυριάκος - Γκιόκας, Νικολάου, Εγγονόπουλος, Τσαρούχης, Σπυριδούλας, Μανουσάκης, Τσίγκας, Γραμματικόπουλος, Μόραλης, Σικελιώτης, Βαρόλας, Περδικιός, Βασιτζίης, Γαίτης, Λογαθέτης, Ξενάκης, Τάκης, Τέσης, Μιγάδης, Πρέκας, Δεκούλας, Κοκκινόλης, Παύλος, Κορρός, Κεσανλής, Τούκλης, Μιχαήλ, Μιχαήλ, Μιχαήλ, Φασιάνος, Παπαελέοπουλος, Πατρικαλάκης, Σμαράς, Σαρόγας, Τσιγκοπούλης, Καραβούλης, Ακριθάκης, Θεοφυλακτόπουλος, Αρσούκας, Καρέλλα, Μακρυνάκης, Μανωλίδης, Μιχαηλίδης, Ζούνη, Σταθόπουλος, Ιωάννου, Λαδώνικας, Παπακωνσταντίνου, Αντωνόπουλος, Κούκος, Κόττης, Πετράτος, Πολυμέρης, Τσίτσας, Αδαμάκος, Λάμπερτ, Ασημαδάκης, Γαβρήλος και Σακαγιάδης. Ακόμη υπάρχουν έργα των Κυπρίων ζωγράφων Δισμαντί, Γεωργίου, Μαυροβίτη, Χατζηιωσήφου, Κουρούση, Σκοτεινού, Χαραλμπή, Μακρίδη, Κύπρη, Νικοδήμιου, Λατίνη, Τέλος υπάρχουν γλυπτά των Ζογγολόπουλου, Καπράλου, Απέρη, Θόδωρου, Παρμακλή, Γεωργιάδη, Πανιάρα, Καμπούδα, Τσιπανιάδη, Ράκου Λάπτα και Βασιτάου. Επιθέτητη παρουσία κι εδώ, με τεχνοτροπίες πολλές, με το λιμνές απόδοσης, σχεδόν όλες οι κατευθύνσεις και επιδόσεις σ' ένα πανόραμα γοητευτικό, αλλά και ενημερωτικό για την πορεία της ελληνικής τέχνης, στις μεταπολεμικές κυρίως δεκαετίες.

Τό θέματα που προσφέρουν οι δύο αυτές εκθέσεις και η συνολική εικόνα της πορείας της ζωγραφικής και της γλυπτικής στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη είναι σε τόσο επίπεδο που θα έπρεπε σχολεία, πολιτιστικό σύλλογο κ.λπ. να οργανώσουν ομαδικές επισκέψεις, τόσο για ενημέρωση, όσο και για την αισθητική συγκίνηση που θα νιώσουν οι φιλότεχνοι. Τέτοιες ευκαιρίες δεν δίνονται συχνά.

Μία άλλη πολύ αξιόλογη έκθεση του τελευταίου καιρού είναι και η αναδρομική του Νίκου Γοβρίλη Πεντίκη, που στεγάζεται στο «Βασιτοπούλειο». Ο εκλεκτός πεζογράφος και ζωγράφος, από τις σημαντικότερες καλλιτεχνικές μορφές όχι μόνο της Θεσσαλονίκης, παρουσιάζει δεκάδες έργων του, από το ξεκίνημα της καριέρας που κάνει στην ζωγραφική, μέχρι τα πρόσφατα χρόνια. Και θαυμάζει κανείς ακόμη μία φορά την προσωπική ζωγραφική του Πεντίκη, με τό δουλειά της λεπτομέρειας, τις άπληστες της θυζαντικής παράδοσης του τόπου, την απόδοση του ελληνικού τοπίου, του παρελθόντος, των μνησίων, όπως θαυμάζει την ιδιότητα ανάπτυξη των έργων του, την ένταξη δική του οικοδόμησις κάθε θέματος, με βάση στοιχεία που καλλιέργει ο Πεντίκης χρησιμοποιώντας άριστες και γρήγορα. Πολλά από τα έργα της έκθεσης είναι γνωστά και αγαπητά. Όμως αξίζει να ξεναγηθεί κανείς τον ζωγράφο Πεντίκη σ' αυτήν την έκθεση που δείχνει την εξέλιξη του στον εικαστικό χώρο, που, όπως είναι γνωστό, δένεται και με την πεζογραφία του.

Ο Ξ. Σαχίνης παρουσιάζει (στην γκαλερί «Πανόληνος») μία καινούργια δουλειά του. Μετά από την απεικόνιση περιστατικών πολέμου και καταστροφών ή θυμάτων, τώρα ο νέος ζωγράφος στρέφεται προς μία πιο άνεκνη και ζωγραφική βέβαια, σε κάποιους πίνακες και της τωρινής εκθέσεως του βρίσκει κανείς το ανθρώπινο σώμα, αλλά όπου έχει προηγήσει σημαντική άφαιρεση ρεαλιστικών λεπτομερειών. Στην καινούργια του δουλειά ο Ξ. Σαχίνης χρησιμοποιεί περισσότερο της επιφάνειας και τα χρώματα για να δώσει μια λαμπερή, πολύχρωμη, ζωφόρηση, ως επί το πλείστον, και σχεδόν άνεκνη μορφή κόσμου. Η ζωγραφική του κ. Σαχίνη προβληματίζει και δημιουργεί μία διάθεση άνομιαν, για να δει κανείς την εξέλιξη μιας καινούργιας πορείας.

Ο Πατρίκ και η Νικόλ Ασλανιάν που γεννήθηκαν και ζουν στο Παρίσι, παρουσιάζουν από κοινού έργα τους στην γκαλερί «Κ. 7». Και οι δύο ζωγράφοι ανήκουν, αλλά ο καθένας έχει τα δικά του χαρακτηριστικά. Το διοικητικό τους γνώρισμα είναι ότι ο Πατρίκ προτιμάει την εύθλια γραμμή ή την τετράγωνη, ενώ η Νικόλ την καμπύλη. Ακόμη οι πίνακες του Πατρίκ διαθέτουν μία γεωμετρική ισορροπία, όπου οι γραμμές και οι γωνίες, με την πολυχρωμία, συνθέτουν σχήματα που άπεικονίζουν (ίσως) τον κόσμο της τεχνολογίας. Πιο κυρίως είναι ο κόσμος της Νικόλ, όπου η καμπύλη γραμμή με τις συστροφές και τους συνδυασμούς δίνουν μία αυθόρμητη εικόνα στις συνθέσεις της. Υπάρχει ένας μικρός όριμος πινάκων από τα σχέδια του Πατρίκ και της Νικόλ Ασλανιάν βρίσκουν σημεία έπασσης μεταξύ τους, πράγμα δύσκολο περίεργο. Γενικά η έκθεση του ζευγαριού είναι ενδιαφέρουσα και θετική.

Και η ροή των εκθέσεων συνεχίζεται. Ήδη εγκαίνισθηκαν η θά εγκαίνισθον σε λίγες μέρες ώρες έκθεσης όπως η αναδρομική του Κόντονλο και άλλες στις γκαλερί, με νέους καλλιτέχνες που θα μας παρουσιάσουν τις δημιουργίες τους.

Τσιβόρακ - κονταόρτο για διαολ και Τσιβόρακ, σουίτα μπαλέτου «Καουθραούτης».

Πέντιν 4 Δεκεμβρίου με μαέστρο τόν Λουκά Καραντινό και ολλοί τόν φλαουτίστα Ζύλ Κουρντιέ που θα

κεμέριου, που θά έχει έορταστικό χαρακτήρα. Στην συναυλία αυτή θά μετάσχει και η χορωδία του δήμου,

μίου Θεσσαλονίκης, καυε ιεμπετή στις 9 τόν θρόδο. Οι τιμές τών εισιτηρίων είναι 400 δραχμές για τήν πλα-

ναυλής της κρατικής μας όρχηστρας.

Μακεδόνας μέσα στις δύο τελευταίες εκατονταετίες (Εκδόσεις Ι. Σιδέρη).

Νίκου Κ. Αλεξιάδου: «Κράτος και τηλεόραση»

Καθηγητής στο νομικό σχολείο Αθηνών, ο συγγραφέας επιστρέφει στο θέατρο του πώς και για ποιούς λόγους θεσπίστηκε χωρίς και έδαφος κρατικός έλεγχος στην ραδιοτηλεόραση, παραμένοντας επίσης και κυβερνητικός. Στη συνέχεια επιχειρεί να δρομολογήσει το περιεχόμενο του κρατικού έλεγχου, παίρνοντας υπόψη του τα νέα δεδομένα που θέτει η ανάπτυξη της οπτικοακουστικής τεχνολογίας. Τέλος, διερευνά τις εναλλακτικές οργανωτικές δυνατότητες που παρέχονται στον κοινό νομοθέτη, εν όψει των θεωρημένων που του επιβάλλουν το Σύστημα και οι διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας. Ετσι, με τον τρόπο αυτό, συμβάλλει στον έγκυρονισμό μίας συζήτησης, η οποία δυστυχώς, παραμένει εγκλωβισμένη σε ζητήματα που σε άλλες χώρες της δυτικής Ευρώπης έχουν λύσει εδώ και κάποιες δεκαετίες. (Εκδόσεις Αντ. Σακκούλα).

Νίκου Μαργακού: «Τουρκία»

Ο πλήρης τίτλος του βιβλίου φέρει και τον χαρακτηρισμό «Ο διστακτικός προδοκώνας των Βαλκανίων». Ο συγγραφέας, που έχει γράψει κι άλλα βιβλία πάνω σε γεγονότα και φαινόμενα της παγκόσμιας πολιτικής ζωής, προσπαθεί να δώσει μία αντικειμενική εικόνα της Τουρκίας, από την εποχή που εμφανίστηκε στον κόσμο στην ανατολική Μεσόγειο, μέχρι τις μέρες μας, φθάνοντας δηλαδή, ως τη χούντα του Εφέν και Οζάλ. Πλούσιος φωτογραφικός, σχεδίων, χαρτών, πινάκων, συμπληρωμένων να κείμενα που εξετάζει ιστορικά γεγονότα από την πλευρά της άριστης σκέψης. Το βιβλίο είναι εξαιρετικό επίκαιρο, καυστικό και διαφωτιστικό.

Λούνβιχ Βίντγκεστάιν «Πολιτισμός και εξίση»

Πρόκειται για μία σειρά παρατηρήσεων που δεν έχουν ελκικό φιλοσοφικό χαρακτήρα, αλλά επεκτείνονται και σε άλλες περιοχές του πνευματικού κόσμου, στην θρησκεία, στην τέχνη (μουσική, όρχηστρική, λογοτεχνία) στη ψυχολογία κ.ά. Οι παρατηρήσεις αυτές βρίσκονται ενγκατεστημένες στο «Κατά Λούνβιχ Κριτική Κοινωνία». Τους ρόλους έρμηνευσαν οι ήσποιοι Ιωάννης Τράντας (Κρέων), Βίλη Φαλτίδου (Αντιγόνη), Αλβία Πονάνα (Ισμήνη), Πάτης Κουτσόφτης (Φύλας), Παντελής Σταυρινός (Τερεσίος), Απόστολος Κουτσόφτης (Παίς - Ηγεμόν), Αδάκης Καραλής (Τερεσίος), Νίκος Σκουλοδμήνος (Αγγελος), Γιώργος Τσιμπακούλας (Εξάγγελος) και Βίλη Φαλτίδου (Ευρύπλη). Από τους ίδιους ήσποισις είχε συνταχθεί ο χορός και από αυτούς προέβχονταν και οι δύο μουσικοί. Δεν θά ξεχωρίσω κανένα γιατί περισσότερο μετρούσε η δουλειά τους ον σύνολο, αλλά και γιατί (όπως ανέφερα κιόλας) η παράσταση δεν πέτυχε απόδοση ρόλων.

Συμπερασματικά, η παράσταση της «Αντιγόνης» με σκηνοθεσία Βραχωρίτη μένει αεσιστή ον πειραματισμός, ον αποτέλεσμα επίπονη έρευνας, αλλά ον αποτέλεσμα δεν είναι δυνατόν να επαναβεί.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Θεατρικές παραστάσεις στα «Δημήτρια»

Μιά πειραματική «Αντιγόνη»

Από την Θεατρική Λέση του Βόλου

Ενα γόνιμο στοιχείο στον τομέα της όρχαλης τραγωδίας, από άποψη παραστάσεων, αποτέλεσε η συνεχής αναζήτηση (όταν αυτή, βέβαια, διακρίνεται από σοβαρότητα και γνώση) ακόμη κι αν αυτή η αναζήτηση προτείνει λύσεις που θά απορριφθούν από τα πράγματα.

Τόν τελευταίο καιρό η Θεσσαλονίκη είδε μία παράσταση τών «Βαχών» του Ευρύπλη, σε σκηνοθεσία Θόδωρου Τερζόπουλου, και τήν «Αντιγόνη» του Σωφοκλή σε σκηνοθεσία Σπύρου Βραχωρίτη, και τις δύο στο πλαίσιο τών Εφετινών «Δημητρίων». Και οι δύο παραστάσεις είχαν για κοινό στοιχείο τήν απόλυτη απόμυκρυνση από κάθε παραδοσιακή ή και σχετικό μοντέρνο παράσταση όρχαίου δράματος, με στοιχεία, στην πρώτη περίπτωση τήν κίνηση του σώματος και, στη δεύτερη, τήν απόδοση του λόγου στην όρχαλη ελληνική γλώσσα. Φυσικά, ο νεοτεραισμός και η αναζήτηση δεν περιορίζονται μόνο στα δύο αυτά στοιχεία, αλλά προχωρούσε και σε άλλες προτάσεις.

Τήν «Αντιγόνη» στο όρχαλο κείμενο παρουσιάζει η «Θεατρική Λέση Βόλου», που με γρήγορα τα Σπύρου Βραχωρίτη, παλεύει εδώ και με δεκαετίες να προσφέρει κι αυτή κάτι καινούριο και αξιόλογο στο ελληνικό θέατρο. Με τό όρχαλο θέατρο έρχεται για δεύτερη φορά σε έπαση (ή πρώτη ήταν με τόν «Πλούτο», μάλιστα σε δύο εκδόσεις), αλλά στην τραγωδία για πρώτη φορά δοκιμάζει τις δυνατότητες της. Δέ χρειάζεται να αναλύουμε κανείς τα αποτελέσματα του ελληνικού σήματος - ή αύριο. Προτάσεις η πειραματισμός.

Μία ματιά στο «Διδόγραμμα της παράστασης» που δίδονται στην έκθεση, φωτίζει πολλά από τα στοιχεία και τούς στόχους του κ. Βραχωρίτη και των συνεργατών του στην παρουσίαση της «Αντιγόνης». Εκείνο που διαπιστώνει κανείς από τό έντυπο αυτό, πέρο από τό ότι αποτελεί, βέβαια έναν όδηγο για τό θεατή (και είναι χαρακτηριστικό ότι η «Θεατρική Λέση Βόλου» έκρινε απαραίτητο να υπάρχει ένας τέτοιος όδηγος για θεατή) είναι ότι ο σκηνοθέτης αντιμετώπιζει τό έργο όχι με στόχο μία θεατρική παράστα-

ση, αλλά κυρίως ον ένα μέσο που τόν βοηθάει στη μελέτη στοιχείων φωνητικών, κινησιολογικών, έπισημονικών. Φράσεις όπως «γλυπτική της γλώσσας» - «φυγόκεντρος δύναμη» - «αναμάλαιση γλώσσας» - «έγερση σωματών» - «φωνητικές δράσεις δοχμών» και άλλες, δείχνουν τό σκηνοθέτης είδε τήν παράσταση κυρίως έπισημονικά, έρμηνευτικά, «λογικά» (βασιζόμενος σε ένα πλήθος ελληνικών και ξένων έργων έρμηνείας του δράματος και έμπεδωσης στις ρίκες του) και λιγότερο για να μεταδώσει τόν λόγο, τό μήνυμα, τόν προβληματισμό της Αντιγόνης ή του Κρέοντα.

Θά έλεγα ότι ο πειραματισμός και η έρευνα είναι ένδιαφερόμενες προσφορές της παράστασης της «Αντιγόνης» που είδαμε, ακόμη κι αν αυτές μόνι δίδουν τό διάθεση να τις απορρίψουμε. Δεν θά αναφερθώ στον συγκινητικό μόχθο που διακρίνεται κάθε στιγμή πίσω από τό βουλή και τών ήσποισις, αλλά και εκείνων που τούς καθοδήγησαν,

παρ' όλο που όλα αυτά αποτελούσαν ένα μάθημα εύσυνειδησίας και υπατάχησης στους ήσποισις τουλάχιστον έκείνους που συνήθιζον να μοχθούν όλο και λιγότερο. Όμως θά σταθώ, άναγκαστικά, στο αποτέλεσμα, που, σε τελευταία ανάλυση, αυτό είναι που μετράει σε κάθε καλλιτεχνική προσπάθεια.

Και, δυστυχώς, τό αποτέλεσμα αυτό δεν ήταν θετικό, τουλάχιστον από μία βασική άποψη: ότι όταν πηγαίνει κανείς στο θέατρο, και προπαντός για να δει όρχαλη τραγωδία, θέλει να διαχθεί από τό κείμενο και να συγκινηθεί από αυτό. Στην περίπτωση της «Αντιγόνης», κατά σκηνοθεσία Βραχωρίτη, ο λόγος ήταν απόλυτα άπρόσιτος - κι αυτό όχι μόνο γιατί χρησιμοποιήθηκε τό όρχαλο κείμενο και όχι μία μετάφραση. Τό έργο, όπως ανέφερα και παραπάνω, είναι πονημένο - αν υποθέσει ότι η παράσταση απευθύνεται στους πληροσημένους (γιατί άλλωστε η παράσταση δεν θά είχε νόνο ύπόρθεως) - ωστόσο ήταν αδύ-

νατή η παρακολούθηση και τών χορίων που χάθηκαν έντελως νοηματικά, αλλά και τών μονολόγων και διαλόγων, ιδιαίτερα στις περιπτώ-

σεις που ο τονισμός γινόταν με ένα τρόπο που η κατανόηση της φράσης κατακερματιζόταν με τήν έκφορο συλλαβών και όχι λέξεων.

Από και πέρα, άφου ο λόγος αποδίδονταν με βάση όχι τήν λογική του κατανόησης, αλλά με όκοπό τή διερεύνηση φωνητικών σχημάτων, ήταν αδύνατο να υπάρξει από μέρους τών ήσποισις απόδοση τών συναισθημάτων, της ψυχολογίας τών προσώπων, τών αντιδράσεων τούς και - κατά επέκταση - ήταν πίο πολύ αδύνατο στο θεατή να δει τό δράμα της «Αντιγόνης», τό μήνυμά της, τή στάση της απέναντι στην έξοσά, άπέναντι στο θείο νόμο και τόν ανθρώπινο. Νομίζω ότι ακόμη κι αν η παράσταση δίδονταν σε μετάφραση, ο θεατής, παρακολουθώντας τήν παράσταση της «Αντιγόνης» και τόν Βραχωρίτη, πάλι με τό ίδιο ερωτηματικό θά έβγαине από τήν αίθουσα.

Θαρώ πώς κανείς δεν έχει αντίληψη στο ότι μία θεατρική παράσταση είναι για τό κοινό, θά έλεγα τό πλείον κοινό, και όχι για κάποιους μνημόνες στο μυαλό της τέχνης. Άλλωστε, είναι γνωστό με πίο πνέυμα αντιμετώπιζε η όρχαλη πολιτεία τις θεατρικές παραστάσεις, από άποψη δυνατότητας συμμετοχής του κοινού - και, φυσικά, ο χαρακτήρας τών «Δημητρίων» είναι τέτοιος

Η ελληνική ποίηση

ΡΟΥΛΑΣ ΑΛΑΒΕΡΑ

Υπόθεση II

Καίτε Κόλλωις, διασχίζετε,

περνάτε τό, δόκος, τή θόρεια πλευρά του Βεραλίνου, συντροφιά με τούς ελογισκομένους φτωχούς, τα παιδιά τών κλεφτών, τή διηγητική κατάσταση, όχι χωρίς έκπληξη, χωρίς ιδέες για τή «ψυχολογία τών λών» και τή συνγορία για μιά απόλυτωση του «πάθους».

Προσδένετε τήν άκατανοήσια στην πίο εύκαμπτη οδόκομη κίνηση της περιοχής-στόχου. Τό χώρο που άπολείπετε, περνάτε τόν στίς μύτες. Η άνθρπνην ράση είναι τό όποκείμενο και τό άντι-κείμενο της εξαχρείωσης και της εξαγρίωσης άκτινώνοντας τούς μύς του σώματος, μύσημα και μορφοσμός και σώμα. Επιστρέφεται τιμωρία κρέμα ύδατική στο πρόσωπο του μάρμαρου να ρουφίξει

αυτή, και οι αύνες, δεν είναι άλλο παρά έξηννημα στην κοίτη του βάλτου, όδηλα, μιά ξανά σκοτεινή πολιτεία - μούρο, ύπόζωια έκφραση - άβέλητης άκμήσιας πορτραίτα. Γρίβω τό μάτι με θρώμικα δόκτωλα, σός κοίτω και θυβόκομα τήν έσωτερική στάση τών έζωναν της παρκμήης: έυνετε με τό κοφτήρι τό πρόσωπο μου. «Θά δείτε τή σχομή δίπλα στ' άριστερό ύατι».